

บทที่ 4

การออกแบบการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง ความเห็นห่างทางการเมืองของคนกรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาถึงอิทธิพลของทัศนคติ และการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ที่เป็นองค์ประกอบก่อให้เกิดแบบแผนของพฤติกรรมทางการเมือง ทั้งในรูปของความรู้สึกศรัทธาหรือความเห็นห่างทางการเมือง และเพื่อทำความเข้าใจในเรื่องนี้ จึงต้องมีการออกแบบการศึกษาวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์และตอบปัญหาได้ครบถ้วนทุกประเด็น ในแง่มุมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้มีการดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรวิจัยและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรวิจัยและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรวิจัย

การศึกษานี้ ใช้ประชากรวิจัยตามกรอบทฤษฎี และตัวแปรด้านความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ คือ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ใน กทม. ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง มีผลต่อความรู้สึกศรัทธา หรือเห็นห่างทางการเมืองที่แตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคล การศึกษาครั้งนี้ จึงเป็นการวิเคราะห์ในระดับหน่วยของบุคคล

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นตัวแทนทั้งหมด โดยจำแนกตามสถานะทางเศรษฐกิจสังคม ทำการออกแบบสอบถาม 600 ชุด และจากแบบสอบถามที่ใช้ได้ในการศึกษานี้ทั้ง 559 ชุดนั้น มีลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ในเรื่องเพศ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายและเพศหญิงมีจำนวนใกล้เคียงกัน โดยเพศชายมีจำนวนมากกว่าเล็กน้อยคือ 286 คน (ร้อยละ 51.2) ส่วนเพศหญิงมี 273 คน (ร้อยละ 48.8)

ในการเลือกใช้เพศเป็นตัวแปร เพราะ จากผลการวิจัยที่ผ่านมา เพศเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญอย่างมากในการศึกษาถึงทัศนคติหรือพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล เช่น Finifter พบว่า เพศหญิงมีความรู้สึกไร้อำนาจทางการเมืองมากกว่าเพศชาย หรือรู้สึกว่าคุณเองมีความสามารถน้อยที่จะมีผลต่อระบบการเมือง จึงวิพากษ์วิจารณ์ หรือติดตามข่าวสารทางการเมืองน้อยกว่าเพศชาย มีผลให้เพศหญิงมีทัศนคติไม่ต้องการเกี่ยวข้องกับเรื่องการเมืองมากกว่าเพศชาย หรือเพศหญิงมีวัฒนธรรมการเมืองแบบไพร่ฟ้า

สำหรับเรื่องเพศกับกับการเมืองนั้น ประเด็นสำคัญอยู่ที่ความรู้ความสนใจ ตลอดจนทัศนคติ ความรู้สึกที่มีต่อการเมือง ซึ่งมีความเชื่อในหลักการความเกี่ยวกันอย่างลึกซึ้งระหว่างความเป็นผู้ชายกับสัญชาตญาณแห่งการรุกราน เนื่องจากในสังคมส่วนใหญ่มักจะมีวิธีการเลี้ยงดูอบรมสั่งสอน และสนับสนุนให้เด็กผู้ชายมีความเป็นอิสระ สร้างความเป็นตัวของตัวเอง เน้นหนักการสร้างความสำเร็จในชีวิต แต่วิธีการเลี้ยงดูอบรมเด็กผู้หญิงเป็นไปในทางตรงกันข้ามคือ มักอบรมสั่งสอนให้เชื่อฟัง ให้อ่อนน้อมเรียบร้อย ต้องพึ่งพาขอความช่วยเหลือจากคนอื่นอยู่ตลอดเวลา ไม่ได้อบรมให้พึ่งตนเอง แต่เน้นการสร้างนิสัยใจคอให้อ่อนน้อม ถ่อมตน และได้รับการเลี้ยงดูแบบทนุถนอมเป็นอย่างดี ซึ่งในสังคมไทยที่เป็นสังคมแบบประเพณีนิยม ยังยกย่องผู้ชายเป็นผู้นำและผู้หญิงเป็นผู้ตาม อันเป็นผลมาจากวิธีการเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนมาตั้งแต่วัยเยาว์

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การเมือง มีความสอดคล้องควบคู่ไปกับธรรมชาติ ความกระตือรือร้น สนใจ และความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของเพศชายที่มีมากกว่า ทำให้เพศชายมีความคิดว่าตนมีความสามารถหรือมีอำนาจที่จะเข้าไปมีผลต่อการเมือง สามารถทำนายถึงผลตอบแทนที่จะได้รับจากการเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองได้มากกว่า เมื่อเพศชายมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง จึงทำให้มองเห็นถึงภาพพจน์ในด้านลบทางการเมืองที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมากกว่า รู้สึกว่าตนเองไม่อาจคาดหวังอะไรได้จากปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ยอมที่จะโดดเดี่ยวจากเรื่องราวทางการเมืองมากกว่าที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย

เพศยังเป็นปัจจัยใช้วัดความไร้ทัศนคติ เพศชายจะมีพฤติกรรมฝ่าฝืนปทัสสถานมากกว่า ซึ่งถ้านำสังคมไทยมาเปรียบเทียบกับสังคมตะวันตก ในเรื่องโอกาสที่ได้รับในทางการเมือง พบว่า ปัญหาสิทธิสตรี เป็นปัญหาสำคัญในสังคมไทย กล่าวคือ โอกาสและการยอมรับในความสามารถทางการเมืองของสตรีไทยที่ยังไม่กว้างขวางเช่นสังคมตะวันตก ดังนั้น ผู้หญิงในสังคมไทยจึงมีความรู้สึกว่าคุณไม่ได้รับความเป็นธรรมจากสังคมเท่าเทียมกับชาย ซึ่งรวมถึงเรื่องทางการเมือง เช่น โอกาสในการแสวงหาความก้าวหน้าในทางสังคมการเมือง ดังนั้น เพศหญิงจึงมีสถานภาพที่ด้อยกว่าเพศชายในหลายด้านสำหรับสังคมไทย

ส่วนช่วงอายุในการวิจัยนี้ ส่วนมากอยู่ในวัยทำงาน คือ อายุระหว่าง 26-35 ปี มีจำนวนมากที่สุดถึง 208 คน (ร้อยละ 37.2) รองลงมาคือ อายุระหว่าง 36-50 ปี จำนวน 169 คน (ร้อยละ 30.2) ช่วงอายุระหว่าง 18-25 ปี 136 คน (ร้อยละ 24.3) และช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไปมีจำนวนน้อยที่สุด 46 คน (ร้อยละ 8.2) ตามลำดับ

ในด้านของการศึกษา ส่วนมากมีการศึกษาจบระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า 239 คน (ร้อยละ 42.8) รองลงมาประกาศนียบัตร 108 คน (ร้อยละ 19.3) ปริญญาตรีขึ้นไป 86 คน (ร้อยละ 15.4) มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า 78 คน (ร้อยละ 14.0) และประถมศึกษา 44 คน (ร้อยละ 7.9) โดยมีเพียง 4 คน (ร้อยละ 0.7) เท่านั้น ที่ไม่ได้ผ่านหลักสูตรการศึกษา

ในด้านอาชีพ พนักงานบริษัทหรือผู้ประกอบการอาชีพรับจ้างหรือบริการ มีจำนวนมากที่สุด 183 คน (ร้อยละ 32.7) รองลงมา คือราชการ 95 คน (ร้อยละ 17.0) ส่วนพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ่อค้านักธุรกิจ และนักเรียนนักศึกษา มีจำนวนเกือบเท่า ๆ กัน คือ 73 คน 72 คน และ 69 คน ตามลำดับ (ร้อยละ 13.1, 12.9 และ 12.3) ส่วนประเภทอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว และไม่เกี่ยวกับผู้ใช้วิชาชีพซึ่งมีจำนวนน้อยที่สุด โดยอาจเป็นพวกแม่บ้าน หรือผู้ที่ยังว่างงานอยู่ นั้นก็มีจำนวนใกล้เคียงกับผู้ใช้วิชาชีพ คือ 35 และ 32 คน (ร้อยละ 6.3 และ 5.7) ตามลำดับ

ในด้านรายได้ ผู้มีรายได้ระหว่าง 10,001-30,000 บาท มีจำนวนมากที่สุด 219 คน (ร้อยละ 39.2) รองลงมาได้แก่ รายได้ 5,001-10,000 บาท 170 คน (ร้อยละ 30.4) ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท 86 คน (ร้อยละ 15.4) รายได้ 30,001-50,000 บาท มีจำนวน 50 คน ร้อยละ 8.9 และผู้ที่มีรายได้มากกว่าเดือนละ 50,000 บาทต่อเดือน มี 29 คน (ร้อยละ 5.2) โดยมีผู้ประสงค์ที่จะไม่ระบุรายได้ จำนวน 5 คน (ร้อยละ 0.9)

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมาก 486 คน หรือร้อยละ 86.9 พักอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ เป็นเวลายาวนานกว่า 10 ปีขึ้นไป มีเพียง 73 คน หรือร้อยละ 13.1 เท่านั้น ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ โดยมีระยะเวลาน้อยกว่า 10 ปี

โดยทั่วไปแล้ว บุคคลที่มีภูมิหลังหรือสถานภาพต่างกัน มักจะมีทัศนคติแตกต่างกัน ทั้งนี้ เพราะสถานภาพและภูมิหลังเป็น "ฐาน" สำคัญของกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม รวมถึงทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล ดังนั้น ในส่วนนี้จึงมุ่งที่จะจำแนกและตรวจสอบว่าปัจจัยใดที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติหรือความรู้สึกของคนกรุงเทพมหานครว่ามีความโน้มเอียงไปในทิศทางใด และมีความเกี่ยวพันเพียงใดกับความรู้สึกเห็นทางการเมือง (โปรดดูรายละเอียดในตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 : สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของกลุ่มตัวอย่าง		จำนวนผู้ตอบ	ร้อยละ
เพศ	ชาย	286	51.2
	หญิง	273	48.8
อายุ	18 - 25 ปี	136	24.3
	26 - 35 ปี	208	37.2
	36 - 50 ปี	169	30.2
	51 ปีขึ้นไป	46	8.2
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา	44	7.9
	มัธยมศึกษา	78	14.0
	ประกาศนียบัตร	108	19.3
	ปริญญาตรี	239	42.8
	สูงกว่าปริญญาตรี	86	15.4
	* ไม่ตอบ	4	0.7
อาชีพ	ข้าราชการ	95	17.0
	รัฐวิสาหกิจ	73	13.1
	ธุรกิจ/ค้าขาย	72	12.9
	รับจ้าง/บริการ	183	32.7
	นิสิต/นักศึกษา	69	12.3
	ผู้ใช้วิชาชีพ	32	5.7
	อื่น ๆ เช่น แม่บ้าน	35	6.3
รายได้/เดือน	ต่ำกว่า 5,000 บาท	86	15.4
	5,001 - 10,000 บาท	170	30.4
	10,001 - 30,000 บาท	219	39.2
	30,001 - 50,000 บาท	50	8.9
	มากกว่า 50,000 บาท	29	5.2
	* ไม่ตอบ	5	0.9
ระยะเวลาที่เข้ามาอาศัยอยู่ใน กทม.	ไม่เกิน 10 ปี	73	13.1
	เกิน 10 ปี	486	86.9

2. เครื่องมือวิจัย

การกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องนี้ ได้กำหนดตัวแปรไว้ 2 กลุ่มใหญ่ คือ

ตัวแปรอิสระ (independent variables) เป็นตัวแปรเกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไปของประชากรในการวิจัย อันได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ กับการรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเมือง และระยะเวลาที่เข้ามาอาศัยอยู่ใน กทม. จนถึงขณะกรออกแบบสอบถาม

ตัวแปรตาม (dependent variables) ได้แก่ ความศรัทธาหรือความเห็นห่างที่มีต่อระบบการเมืองหรือรัฐบาล ประกอบไปด้วย ความรู้สึกไร้อำนาจ ความรู้สึกไร้ความหมาย ความรู้สึกไร้ทัศนคติ ความรู้สึกโดดเดี่ยว และความรู้สึกแปลกแยกจากการเมือง

นอกจากนี้ ยังมีตัวแปรด้านความรู้สึกของบุคคลที่ใช้อธิบายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม คือ ทัศนคติทางการเมือง ความรู้สึกศรัทธาในเพื่อนมนุษย์ และทัศนคติที่มีต่อการบริหารราชการของรัฐบาลชน

วิธีการสุ่ม

เนื่องจากจำนวนประชากรในเขต กทม. มีจำนวนเกือบ 7 ล้านคนตามสำมะโนครัวทางราชการของ กทม. และยังมีผู้ที่มาอาศัยเพื่อเรียนและทำงานอีกมาก คาดว่ารวมกันแล้วมีจำนวนกว่า 10 ล้านคน ดังนั้น ในการที่จะเลือกตัวอย่างให้ได้ตัวแทนที่เหมาะสมและใกล้เคียงกับความเป็นจริง หรือเรียกว่าเป็นตัวแทนที่แท้จริงของจำนวนประชาชนทั้งหมด โดยเกิดความคลาดเคลื่อนในการเลือกตัวอย่าง (sampling error) ให้น้อยที่สุดนั้น ในทางวิชาการก็มีการกำหนดวิธีการคัดเลือกตัวอย่างแบ่งออกได้เป็นหลายวิธี แต่ที่นิยมใช้กันโดยทั่วไปนั้น มี 2 ประการคือ

1.1 การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย หรือแบบ random sampling เป็นการเลือกตัวอย่างที่ทุกหน่วยประชากร (population หรือ universe) มีโอกาสโดยเท่ากันที่จะถูกเลือกมาเป็นตัวอย่าง การใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบนี้ จะกระทำเมื่อทุกหน่วยมีคุณสมบัติอย่างเดียวกัน

1.2 การสุ่มตัวอย่างแบบ stratified sampling เป็นการเลือกตัวอย่างโดยการจัดแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามลักษณะเฉพาะบางประการที่แตกต่างกัน และตามที่อยู่ในความสนใจของผู้ทำการวิจัย แล้วจึงเลือกจำนวนตัวอย่างจากแต่ละกลุ่มให้ได้จำนวนเป็นอัตราส่วนเหมือนกับอัตราส่วนประชากรในกลุ่มต่าง ๆ และสำหรับการเลือกตัวอย่างจากแต่ละกลุ่มก็คงใช้วิธีการ random เช่นเดียวกัน

สำหรับการวิจัยนี้ใช้วิธี stratified sampling มีการเลือกตัวอย่างจากประชากรที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป เพราะเป็นผู้ที่มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง และยังมีการจัดแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่ม

ตามอาชีพ เพราะจะทำให้ได้ตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรทั้งหมดได้ใกล้เคียงกว่าแบบ random sampling ซึ่งอาจจะได้ตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของคนเพียงกลุ่มเดียว หรือมาจากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมากเกินไป เพื่อนำมาวิจัยว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้มามีทัศนคติทางการเมืองเช่นไร

เหตุที่ยึดหลักการแบ่งกลุ่มอาชีพในการกระจายแบบสอบถาม เพราะอาชีพเป็นตัวแปรอิสระที่สำคัญที่สุดในบรรดาตัวแปรอิสระอื่น ๆ เพราะ การศึกษาและรายได้ล้วนมีส่วนเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับอาชีพ และมีส่วนสำคัญยิ่งในการกำหนดทัศนคติ หรือความรู้สึกของบุคคลนอกเหนือไปจากการศึกษาและพื้นภูมิลำเนา ดังนั้น การยึดกลุ่มอาชีพเป็นหลักในการกระจายแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม จะช่วยให้การวิจัยและการเสนอผลการวิจัยเป็นไปอย่างมีระบบมากยิ่งขึ้น และวิเคราะห์ได้ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงในสังคมมากยิ่งขึ้น

ตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ มีระดับการวัด 3 ประเภท ดังนี้คือ

1. การวัดแบบนามบัญญัติ (nominal level of measurement) เป็นการวัดระดับต่ำสุดหรือระดับธรรมดา หมายถึง การบอกจำนวนตัวเลขให้เป็นชื่อของกลุ่ม แต่บางครั้งก็เรียกชื่อจริงแทนที่จะให้เป็นตัวเลข ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา และประเภทของอาชีพ

2. การวัดแบบจัดอันดับ (ordinal level of measurement) เป็นการวัดอันดับที่เป็นเครื่องชี้บอตำแหน่งของสิ่งของนั้น ๆ สิ่งเดียว แต่ไม่ได้บอกค่ามากหรือน้อย หรือระยะที่ห่างได้แก่ พฤติกรรม การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งคำตอบส่วนใหญ่มีระดับคำตอบ 5 ระดับ คือ 1 = ทุกวัน/ทุกครั้ง/แน่นอน , 2 = เกือบทุกวัน/เกือบทุกครั้ง/อาจจะไป , 3 = บ่อยครั้ง/ยังไม่แน่ใจ , 4 = นาน ๆ ครั้ง/คงจะไม่ , 5 = ไม่เคยเลย/ไม่ทำแน่นอน และสเกลประมาณค่าแบบรวม (summated rating scales หรือ Likert scales) ประกอบด้วยคำถามวัดทัศนคติหลาย ๆ ข้อ แต่ละข้อถูกกำหนดว่ามีคุณค่าเท่า ๆ กัน และมีติกริที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยเท่า ๆ กัน อยู่ในรูปที่มีอันดับต่อเนื่องกัน และได้แก่วิธีของสเกลแบบนี้ ด้วยการทำประโยคให้มันทั้งเชิงบวก และเชิงลบเพื่อถ่วงให้สมดุลกัน โดยกำหนดตัวเลขตามติกริของตัวเลือกตามตารางที่ 4.2 ดังนี้

ตารางที่ 4.2 เกณฑ์ในการกำหนดคะแนนของทัศนคติของประชากรวิจัย

คำตอบ	คำถามเชิงบวก	คำถามเชิงลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1 คะแนน	5 คะแนน
เห็นด้วย	2 คะแนน	4 คะแนน
เฉย ๆ / ไม่มีความเห็น	3 คะแนน	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	4 คะแนน	2 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5 คะแนน	1 คะแนน

3. การวัดแบบภาคชั้น (interval level of measurement) เป็นการวัดที่รวมเอาการวัดแบบนามบัญญัติและแบบจัดอันดับเข้าด้วยกัน และแบ่งพิสัยออกเป็นช่วง แต่ละช่วงมีค่าเท่ากัน

การทดสอบความเที่ยงตรง

เมื่อผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเสร็จ และได้ตรวจดูถ้อยคำ ภาษา และจัดลำดับคำถามแล้ว ได้ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง จึงทำการทดสอบแบบสอบถาม โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. หาคความถูกต้อง เพื่อดูว่าแบบสอบถามมีข้อบกพร่องที่ใดบ้าง จะได้รับปรับปรุงแก้ไข
2. หาคความเชื่อถือได้ เพื่อดูว่าข้อมูลที่หามาได้ เชื่อถือได้หรือไม่ โดยทำการทดสอบ
3. เพื่อตรวจดูว่าคำตอบที่ได้จะไม่คัดค้านสมมุติฐานที่ตั้งไว้
4. เพื่อกะประมาณระยะเวลาที่ได้รับคำตอบ ซึ่งจะมีประโยชน์ต่อการวิจัยจริง ๆ
5. เพื่อดูว่ามีอุปสรรคเพียงใดในการรวบรวมข้อมูล เพื่อประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์
6. เพื่อกะประมาณจำนวนผู้ที่ตอบแบบสอบถามในการทำวิจัยที่ต้องการ

ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบไปทดสอบล่วงหน้ากับกลุ่มประชากรที่มีความหลากหลายทางด้านอาชีพจำนวน 80 ชุด ตั้งแต่วันที่ 4-20 ตุลาคม 2538 ซึ่งผลการทดสอบแบบสอบถามล่วงหน้า ปรากฏว่า ได้รับแบบสอบถามกลับคืนในสภาพที่สมบูรณ์จำนวน 67 ชุด หรือคิดเป็นร้อยละ 83.75 นำมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม และจากการทดสอบแบบสอบถามของการวิจัยนี้ ได้ทำการตัดคำถามที่มีค่าจำแนกไม่ถึงเกณฑ์ออกไป

องค์ประกอบของแบบสอบถาม

หลังจากได้ปรับปรุงแก้ไข โดยตัดข้อคำถามที่ใช้ไม่ได้ทิ้งไป ดังนั้นแบบสอบถามชุดจริงจึงประกอบด้วย 3 ส่วน มีจำนวนคำถาม 46 ข้อดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้ตอบแบบสอบถามมี 6 ข้อ คือ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่ท่านเข้ามาอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครถึงปัจจุบัน

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเพื่อวัดความถี่ของพฤติกรรมการเข้ามีส่วนร่วมในทางการเมืองและความคิดเห็นที่มีต่อการเมืองการปกครองไทย จำนวน 11 ข้อ คือ

1. ความสนใจต่อการติดตามข่าวสาร ความเคลื่อนไหวทางการเมืองไทย
2. การพูดคุยหรือถกเถียง เกี่ยวกับปัญหาของบ้านเมือง
3. ความสนใจในการไปฟังการอภิปราย การสัมมนา การปราศรัยหาเสียง
4. ความสนใจที่มีต่อการทำงานเพื่อสังคม

5. การเข้าเป็นสมาชิกหรือสังกัดกลุ่มทางการเมือง/สมาคม/องค์กรใด ๆ
6. ถามความเห็นที่ "ถ้ามีโอกาส จะสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือไม่"
7. เป็นการถามถึงการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ส.ส. ที่ผ่านมา
8. เป็นการถามว่า "ถ้าจะมีการเลือกตั้งอีก ท่านจะไปใช้สิทธิออกเสียงหรือไม่"
9. ถ้าท่านไม่ไปใช้สิทธิ เป็นเพราะอะไร

10. ท่านเคยสนใจแสดงความสนับสนุน หรือต่อต้านเมื่อเกิดเหตุการณ์บ้านเมือง เช่น การปฏิวัติ-รัฐประหาร การเรียกร้องค่าครองชีพ การประท้วง ฯลฯ บ่อยครั้งเพียงใด ถ้าท่านไม่สนใจ หรือไม่กล้าแสดงออกต่อปัญหาของบ้านเมือง เป็นเพราะ

11. จากการดำเนินงานของรัฐบาลนายชวนที่ผ่านมา ท่านพอใจในผลงานนั้นหรือไม่ ถ้าท่านพอใจ เป็นเพราะเหตุใด แต่ถ้าท่านไม่พอใจ เป็นเพราะเหตุใด

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเพื่อวัดทัศนคติในทางการเมืองรวมถึงการบริหารงานของรัฐบาลชวน จำนวน 29 ข้อคำถาม ดังนี้

ความรู้สึกเห็นห่างทางการเมือง จำนวน 22 ข้อ โดยแบ่งออก 5 ส่วน ดังนี้

1. ความรู้สึกไร้อำนาจทางการเมือง (political powerlessness)
  - 1.1 การเมืองเป็นเรื่องสับสนวุ่นวายที่ข้าพเจ้าไม่เข้าใจ
  - 1.2 กิจกรรมเกี่ยวกับการปกครองเป็นเรื่องของผู้มีอำนาจ ไม่ใช่เป็นเรื่องของประชาชนคนธรรมดา
  - 1.3 ข้าพเจ้าไม่มีสิทธิที่จะไปกดดันรัฐบาลว่าควรทำอะไร
  - 1.4 ข้าพเจ้าคิดว่าพวกนักการเมืองและรัฐบาลไม่สนใจในสิ่งที่ประชาชนอย่างข้าพเจ้าคิดและต้องการ
2. ความรู้สึกไร้ความหมายทางการเมือง (political meaninglessness)
  - 2.1 การเมืองไทยไม่มีอะไรดีขึ้น ไม่ว่าจะมีการปฏิวัติ หรือการเลือกตั้ง
  - 2.2 การปกครองแบบประชาธิปไตยของไทยเป็นการปกครองที่มีประสิทธิภาพสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆได้เป็นอย่างดี
  - 2.3 การเลือกตั้งส.ส. มีความสำคัญต่อการเลือกสรรคนมาทำงาน เพื่อแก้ไขปัญหาของชาติ ด้วยวิธีทางประชาธิปไตย

2.4 การเมืองการปกครองของไทยในอนาคต จะเป็นอย่างไรนั้น ประชาชนอย่างข้าพเจ้าไม่มีทางรู้ได้

3. ความรู้สึกไร้ปทัสถานทางการเมือง (political normlessness)

3.1 การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองไทย ไม่จำเป็นจะต้องอยู่ภายใต้กรอบ กติกาที่เคยยอมรับกัน อาจใช้เงินหรืออิทธิพลที่มีเข้าช่วยได้

3.2 การปกครองโดยใช้หลักเสียงข้างมากและเคารพเสียงส่วนน้อยมีความเหมาะสมกับบ้านเมืองของเราในปัจจุบันนี้

3.3 การที่ไทยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายหลักในการปกครองประเทศ เป็นสิ่งที่ช่วยให้การปกครองของไทยมั่นคง

3.4 การแก้ไขปัญหาของบ้านเมืองโดยวิธีทางรัฐสภา ทำให้ลดความขัดแย้งและความรุนแรงทางการเมือง

4. ความรู้สึกโดดเดี่ยวทางการเมือง (political isolation)

4.1 เจ้าหน้าที่มักเลือกใช้กฎหมายกับคนบางคนหรือบางกลุ่มเท่านั้น

4.2 ประชาชนจำเป็นต้องพึ่งตัวเองแบบตัวใครตัวมัน จะหวังพึ่งพาหน่วยงานทางราชการมาช่วยเหลือคงไม่ได้

4.3 ที่กล่าวกันว่าการเมืองไทยคือการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนนั้นไม่เป็นความจริง

4.4 การเมืองการปกครองของไทยทุกวันนี้ มีสภาพที่น่าพอใจ

4.5 ทุกวันนี้ข้าพเจ้ารู้สึกอยากหนีไปให้พ้นจากสังคมไทย

5. ความรู้สึกแปลกแยกจากการเมือง (political isolation)

5.1 การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน หรือกิจกรรมในทางการเมือง เป็นสิ่งที่มีประโยชน์และเป็นประสบการณ์ที่ต้องแสวงหา

5.2 ทุกวันนี้ ข้าพเจ้ารู้สึกผิดหวังกับการทำงานของฝ่ายบ้านเมืองทำให้ อยากมีโอกาสเข้าไปมีบทบาททางการเมืองเพื่อทำสิ่งที่ต้องการ

5.3 ข้าพเจ้าไม่ค่อยมีความสนใจต่อการเมืองไทยมากนัก

5.4 บุคคลในคณะรัฐบาลและนักการเมือง เป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ สามารถไว้วางใจได้

5.5 นักการเมืองและข้าราชการทุกวันนี้ เชื่อถืออะไรไม่ได้ ฉ้อราษฎร์ บังหลวงคดโกงประชาชน

ความรู้สึกศรัทธาในเพื่อนมนุษย์ (faith in people) จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วย

1. คนสมัยนี้ส่วนใหญ่เชื่อถือไม่ได้ มีเพียงบางคนเท่านั้นที่เชื่อถือได้
2. สังคมทุกวันนี้ คนส่วนใหญ่มักจะช่วยเหลือผู้อื่นมากกว่าจะคิดถึงแต่ตัวเอง
3. ถ้าข้าพเจ้าไม่ระมัดระวังตัวเองให้ดี คนอื่นจะฉวยโอกาสเอาเปรียบข้าพเจ้าได้

ทัศนคติที่มีต่อการบริหารงานของรัฐบาลชน จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย

1. รัฐบาลชนได้ใช้ความพยายามแก้ไขปัญหาบ้านเมือง เช่น เศรษฐกิจตกต่ำ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม และความประพฤติของนักการเมือง/ข้าราชการได้เป็นอย่างดีแล้ว
2. ผลงานการทำงานที่ผ่านมาของรัฐบาลชน สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นการทำงานที่ฉับไวและมีประสิทธิภาพ
3. ท่านเห็นด้วยกับนโยบาย สปก. 4-01 ของพรรคประชาธิปัตย์
4. ความขัดแย้งระหว่างนักการเมืองและพรรคการเมือง ในสมัยรัฐบาลชนเป็นสิ่งที่ทำลายระบอบรัฐสภาไทย

สหสัมพันธ์ขององค์ประกอบตามนัยทางทฤษฎี

การวิจัยนี้ได้แยกความรู้สึกเห็นห่างทางการเมือง ออกเป็น 5 องค์ประกอบคือ ความรู้สึกไร้อำนาจทางการเมือง ความรู้สึกไร้ความหมายทางการเมือง ความรู้สึกไร้ประสิทธิภาพทางการเมือง ความรู้สึกโดดเดี่ยวทางการเมือง และความรู้สึกแปลกแยกจากการเมือง ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบทั้ง 5 ประการ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในระดับที่ $P = 0.000$ เป็นส่วนใหญ่ โดยความสัมพันธ์ด้านความรู้สึกไร้อำนาจทางการเมือง กับความรู้สึกไร้ความหมายทางการเมือง มีค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สันสูงสุด โดย $R = 0.3088$ รองลงมาคือ ความสัมพันธ์ด้านความรู้สึกไร้ความหมายทางการเมืองกับความรู้สึกโดดเดี่ยวทางการเมือง ที่มีค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน $R = 0.2988$ ยกเว้นความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกไร้ประสิทธิภาพทางการเมือง กับความรู้สึกไร้อำนาจทางการเมืองนั้น มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ จนไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ 0.05 ตามที่ตั้งไว้ ดังจะเห็นได้ชัดเจนขึ้น จากการแสดงผลตามตารางที่ 4.3 ดังนี้

ตารางที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของความเห็นห่างทางการเมือง

ความสัมพันธ์ระหว่าง	ความรู้สึกไร้ความหมายทางการเมือง	ความรู้สึกไร้ประสิทธิภาพทางการเมือง	ความรู้สึกโดดเดี่ยวทางการเมือง	ความรู้สึกแปลกแยกจากการเมือง
ความรู้สึกไร้อำนาจทางการเมือง	(1) 0.3088 P = 0.000	(-) 0.0607 P = 0.080	(7) 0.2319 P = 0.000	(5) 0.2766 P = 0.000
ความรู้สึกไร้ความหมายทางการเมือง		(6) 0.2385 P = 0.000	(2) 0.2988 P = 0.000	(4) 0.2803 P = 0.000
ความรู้สึกไร้ประสิทธิภาพทางการเมือง			(8) 0.1443 P = 0.000	(9) 0.1318 P = 0.001
ความรู้สึกโดดเดี่ยวทางการเมือง				(3) 0.2887 P = 0.000

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารจากงานวิจัย ตำรา และหนังสือที่เกี่ยวข้อง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงสำรวจ (survey research) โดยใช้แบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นไว้ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นตัวแทนของประชากรวิจัย โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ กล่าวคือ เมื่อผู้ช่วยวิจัยเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยไม่ได้กำหนดว่าจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ใด และจากสถานที่ใด เพียงแต่เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรที่พบโดยบังเอิญ จนได้กลุ่มตัวอย่างครบถ้วนตามจำนวนทางลักษณะประชากรที่กำหนดไว้

โดยการกระจายแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ได้ยึดกลุ่มอาชีพของประชากรเป็นหลัก และยังพยายามกระจายในตัวแปรอิสระอื่น ๆ เช่น เพศ อายุ ตามความเหมาะสม แต่ก็ยังมีปัญหาอยู่บ้างในการรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีการศึกษาในระดับต่ำที่มักไม่เข้าใจในข้อคำถาม และต้องใช้เวลามากในการอธิบายทำความเข้าใจ และการไม่ยอมเสียเวลามาตอบของผู้ค้าขาย ทำให้การเก็บแบบสอบถามเป็นไปอย่างล่าช้ากว่าที่วางแผนไว้ และบางคนตอบให้ไม่หมด ดังนั้นในการออกแบบสอบถามไป 800 ชุด จึงได้กลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์ได้เพียง 559 ชุดเท่านั้น

4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ผู้ทำการวิจัยใช้ในการศึกษา โดยกระจายแบบสอบถามไปยังกลุ่มอาชีพและกลุ่มอายุต่าง ๆ จำนวน 800 ชุด ได้รับกลับคืนมา 721 ชุด คิดเป็นร้อยละ 90.125 ผู้วิจัยได้คัดแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ทิ้งไป คงเหลือชุดแบบสอบถามที่มีสภาพนำมาศึกษาวิเคราะห์ต่อได้ 559 ชุด คิดเป็นร้อยละ 69.875 จากนั้นทำการลงรหัส (coding) เพื่อใช้ประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ซึ่งจะแสดงผลที่ได้ให้ดูในตอนต่อไป

เทคนิคทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ มีดังนี้

1. ร้อยละ (percentage) เพื่อดูการกระจายของตัวแปรและนำเสนอข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมวดหมู่ของตัวแปร
2. การทดสอบไคสแควร์ (chi-square technique) เป็นการทดสอบความเป็นอิสระ (test of independence) และทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติ (test of statistical significance)

การกำหนดระดับนัยสำคัญในการทดสอบ

สมมุติฐาน (hypothesis) เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการกำหนดแนวทางและขอบเขตของการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเปรียบเสมือนคำตอบที่เราคาดคะเนไว้ว่ามีเหตุผลจากประสบการณ์และกรอบแห่งทฤษฎีที่ได้ตั้งเอาไว้ การทดสอบสมมุติฐาน เป็นการทดสอบว่า จะยอมรับ (accept) หรือปฏิเสธ (reject) สมมุติฐาน เพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดและวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย จึงได้กำหนดสมมุติฐานเพื่อการทดสอบดังนี้คือ

สมมุติฐานที่ 1 ชาว กทม. มีศรัทธาต่อระบบการเมืองและรัฐบาลโดยทั่วไปอยู่ในระดับต่ำ

สมมุติฐานที่ 2 ประชาชนในเขต กทม. ที่มีลักษณะทางประชากร เช่น เพศ อายุ การศึกษา และรายได้ แตกต่างกัน มีศรัทธาต่อระบบการเมืองและรัฐบาลไม่แตกต่างกัน

สมมุติฐานที่ 3 ข่าวสารจากเหตุการณ์ต่างๆ เช่น ส.ป.ก. 4-01 และความขัดแย้งระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ศรัทธาต่อระบบการเมืองและรัฐบาลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครต่ำลงกว่าเดิม

การกำหนดระดับนัยสำคัญในการทดสอบ

ในการตัดสินใจที่จะยอมรับ หรือปฏิเสธสมมุติฐานหลัก โดยอาศัยกลุ่มตัวอย่างเป็นเครื่องมือ นั้น เราอาจจะตัดสินใจผิดก็ได้หรือที่เรียกว่า ความคลาดเคลื่อน (error) ซึ่งความคลาดเคลื่อนนี้อาจเกิดจากกลุ่มตัวอย่าง (sampling error) หรือเกิดจากความคลาดเคลื่อนอย่างอื่น (nonsampling error) ในการศึกษานี้ ได้กำหนดระดับนัยสำคัญในการทดสอบ (significance level) หรือขนาดของการทดสอบ (size of test) จะแทนด้วย P (ความคลาดเคลื่อน) = 0.05

การใช้สถิติในการทดสอบสมมุติฐาน

ค่าสถิติที่เหมาะสมในการทดสอบสมมุติฐานมีความสำคัญมาก เพราะจะทำให้เกิดความผิดพลาดในการตัดสินใจในระดับต่ำ ซึ่งค่าสถิตินี้ เป็นเครื่องมือที่สำคัญมากที่ใช้ในการตัดสินใจ

ดังนั้นในการศึกษาความเห็นห่างทางการเมืองของคน กทม. ครั้งนี้ เป็นการทดสอบสมมุติฐานที่เกี่ยวกับค่าเฉลี่ยของประชากร (μ) ซึ่งมีลักษณะของข้อมูล และสถิติทดสอบ ดังนี้

1. มีขนาดของกลุ่มประชากรขนาดเล็กเท่ากับ 559 ตัวอย่าง
2. ประชากรในกลุ่มตัวอย่างมีการแจกแจงเป็นแบบปกติ (normal population)
3. กลุ่มตัวอย่างที่ได้นั้นได้รับการสุ่มมาอย่างอิสระและข้อมูลในสเกลที่วัดได้
4. ระดับความเชื่อมั่นที่ $(1 - 0.05) = 0.95$
5. ระดับนัยสำคัญ $P = 0.05$
6. สถิติทดสอบคือ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std.) สถิติทดสอบแบบ t - test , regression และสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's correlation)